ÇINARALTI

ESKİŞEHİR ANADOLU LİSESİ ÖĞRENCİLERİ TARAFINDAN HAZIRLANMAKTADIR.
YIL: 4 **- SAYI:** 11/2018

DOSYA:
PEYAMİ SAFA

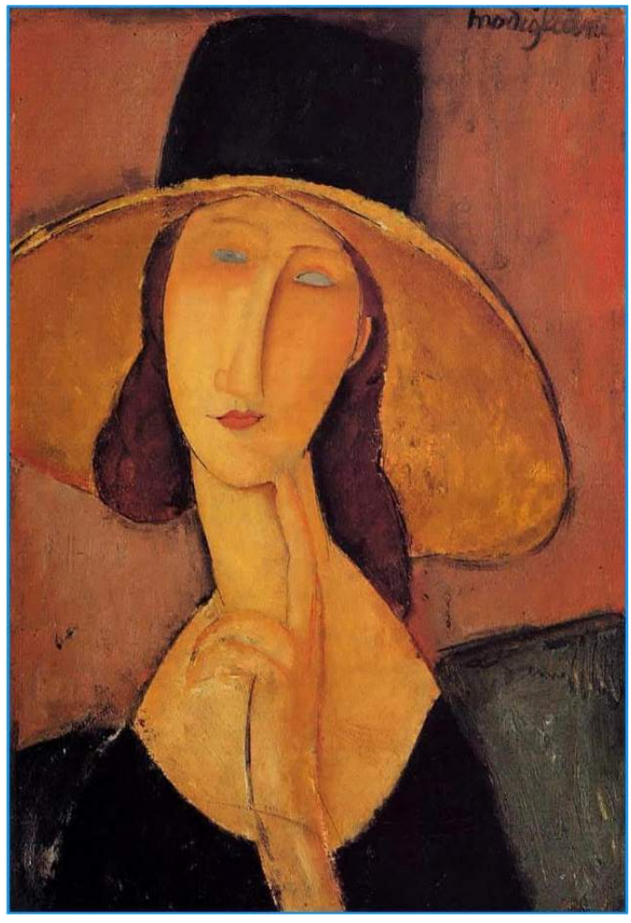
SÖYLEŞİ:
TİMUR ACAR

SÖYLEŞİ:
ONUR GÜZELDİYAR

ALİ LİDAR / BERNA ÜSTÇETİN / BEYZA NUR SÖZEN / BEYZA YILMAZ / BEYZANUR KARAAĞAÇ / BİLAL AKAN / CEYDA DEMİREL
CEYDANUR SUDURAĞI / ECEM NUR DİLEK / ERKAN KANTARCI / GÖKÇE YILMAZ / HÜSNÜ ALİ TALAY / IŞIL GÜLCE GAZİOĞLU
İBRAHİM İŞBİLİR / L. ÖZGE ŞİŞİK / NURULLAH YAZICI / ONUR GÜZELDİYAR / RESUL ÇOBAN / RİFAT GÜNDAY / ŞİRİN DEMİRDELEN
TAMER AKAN / TUTKU NAZ ÇELİK / UĞUR ÖZKAN / ÜLKER ÇAĞLA AKKURT / YALÇIN ALTUN / ZEYNEP ÇAKIR

TAMER AKAN

DÜŞ(ÜN)MEK-DÜŞ(LE)MEK!

Maudie, Kanadalı sanatçı “Maud Lewis”in gerçek hayatını anlatan, “Aisling Walsh” yönetmenliğinde 2016 yapımı filmdir. Film; hayata sürekli güzel bakan ve güzel gören, bu nedenle de hayatını ve çevresindekileri güzelleştiren ve güzel resimler çizen bir ressamın hayat hikâyesidir. Filmin ilk sahnesi, erkek kardeşinin Maud’ın kalması için para verdiği Ida Hala’nın evinde gerçekleşiyor. Bu sırada yönetmen, erkek kardeş ve halanın arkasından ışığı gönderirken Maud’ın yüzüne ışığı vurdurarak bize iki kara yüzü ve pırıl pırıl parlayan yüzü göstermektedir. Çocukluktan gelen “Romatoid Artrit” hastalığı ile boğuşan Maud, annesi ve babasını kaybetmiş ve ailesinin kendisine miras bıraktığı evi de hesapçı erkek kardeşi satmıştır. Maud, Ida Hala’nın evinde bir sığıntı gibi yaşamak durumunda kalmıştır. Acılarını çok sigara içerek ve içkili kulüplere giderek dindirmeye çalışmaktadır. Bu içkili partilerin birinde başına kötü bir şey geldiği, hep kurallar (hesap) ile yaşayan Ida Hala’nın imalı sözünden anlaşılmaktadır. Maud kendine yeni bir hayat kurabilmek için evine yardımcı arayan bekâr Lewis’in yanında işe başlar. Lewis; sevgisiz büyümüş, hep çalışan, somurtkan, öfkeli, kaba ve hesapçı bir insandır. Yaşadığı ev; kasabaya uzak, küçük, bakımsız, pis bir evdir. Ama Maud’in bu kadar kara görmediği, Lewis’i ve evi çok güzel gördüğü zaman içinde anlaşılmaktadır. Yönetmen sürekli izleyiciye çirkin şeyler gösterirken, Maud’ın tüm bunları güzel bakarak güzel gördüğünü bize işlemektedir. Güzel bakan ve güzel gören Maud’ın, zamanla bizim çirkin olarak gördüğümüz her şeyi güzelleştirmesi, oyuncuları ve izleyicileri şaşırtmaktadır. Bulduğu basit boyalarla evin her yerine çiçek ve kuş resimleri çizip, küçücük kapkara evi derleyip düzenleyip şirin bir eve dönüştürmüştür. Bununla birlikte sabırlı ve naif davranışlarıyla kaba saba Lewis’i ehlileştirmiş, evlenmeye ikna etmiş ve eşini kendisine yardım eden güzel bir kocaya dönüştürmüştür. Maud, sihir gibi dokunduğu

her yeri ve herkesi güzelleştirmektedir. Evde bulduğu ıvır zıvırların üzerine basit boyalarla resimler ve kartlar yapmaktadır. Zengin bir hanıma sattığı birkaç resim ile meşhur olmuş, herkesin sevgisini ve kara yüzlerin kıskançlığını kazanmış, güzel bir hayata sahip olmuştur.

Filmin bir sahnesinde zengin kadın, Maud'dan resim yapmayı öğretmesini istemiştir. Maud "her şeyin içinden geldiğini ve nasıl yapıldığını bilmediğini ve öğretemeyeceğini" söylemiştir. Sanatçıların en önemli özelliği hissetmeleri ve görmeleridir. Güzellik içlerindedir ve ancak sanatları civarında ortaya çıkar. Bu güzelliğin çevreye yayılmasını isterler ama bunu nasıl yapacaklarını bilmezler. Bilmek ve öğretmek hesap işidir. Her şeye güzel bakan ve güzel gören ruhlar, kendi hayatını ve yakın çevresini güzelleştirmektedir. Çocuklukta dinlediğimiz masallarda da hep böyle olmuştur. Güzel ruhlu kahramanlarımız her yeri güzelleştirmekteydiler. Yaşadığımız dünyada var olan tüm kötülükleri ve çirkinlikleri güzel bakan ve güzel gören ruhlarımızla güzelleştirebilir miyiz? Savaşları, açlığı, ayrılığı, düzensizliği, çirkinlikleri yok edebilir miyiz? "Kendini güzelleştiren tüm dünyayı güzelleştirir" türü güzel sözler dünyayı güzelleştirmeye yeter mi?

Dervişin birisi elinde tespihi ile dağlarda gezerken, elinde elma sepeti olan genç bir kız ile karşılaşır. İnandığı, sevdiğine saydığı (hesapladığı) tespih ile hediye gönderen derviş, kıza "elmaları nereye götürdüğünü" sorar. Kız "sevdiğime götürüyorum" der. Sepetinde kaç tane elma var, diye soran dervişe; kız "insan sevdiğine götürdüğünü sayar mı?" cevabını verir ve derviş ürpertisinden tespihini parmaklarının arasında kopartır. Güzel olan hesapsız olandır, içten gelendir, doğaldır, düşünmeden yapılandır. Dervişlerle sanatçılar aynı ailedendir. Yani din ile sanat aynı köktendir. Mağara dönemlerinde duvarlara çizilen resimler, sanatsal eserler olduğu kadar o dönem insanının inancının (dininin) gereğidir. Gönüllerinden geçen avı somutlaştırdıklarında kendilerine geleceğine inanan özellikle kadınların sanatıdır.

İçten gelen hesapsız sanat-din, hayatımızı güzelleştirmeye yeter mi? Bu soru insanlığın yüzyıllardır arayış içinde olduğu bir sorudur. Bu sorunun cevabı gizlice filmimizde verilmiştir. İyi kalpli ve saf kızımız Maud, filmin ilk sahnesinde hesapçı erkek kardeşi tarafından aldatılmaktadır. Ailesinden miras kalan evine sahip çıkamamıştır. Acılarını hafifletmek için makul yollar aramak yerine Frida gibi kötü alışkanlıklar yapmakta ve çevrenin kurallarını hiçe sayan, kendine buyruk, uyumsuz bir hayat yaşamaktadır. Muhtemelen sarhoş olduğu bir partide hamile kalmış ve doğan bebeğine de sahip çıkamamıştır. Hesapçı Ida Hala ve erkek kardeşi hesapsız kızımızı, bebeğinin öldüğüne inandırarak satmışlardır. Güzel bakan ve güzel gören ressam kızımızın gönlünde -merkezde- her şey güzeldir ancak çevreye doğru gittikçe güzelliği yayan bir enerji ile birlikte çirkinlikler de gözükmektedir. En değerli yavrusuna bir güzellik katamayan, sürekli aldatılan ve toplumun kurallarına sırtını dönen "bencil" bir karakter ortaya çıkmaktadır. Güzel bakan ve güzel görenin güzelliği, acaba yalnızca kendi iç dünyasının güzelliğinde kalan bencilce bir güzellik midir? Milos Forman'ın yönettiği 1984 yapımı Amadeus filminde, hesapsız, çılgın, sürekli mutlu, güzel duyan ve muhteşem besteler yapan ve hesapçı Salieri'nin kıskançlığını kazanmış Wolfgang Amadeus Mozart'ın hayatı anlatılmaktadır. İçinden gelen güzellikler büyüleyici ama çevresinde çirkinlikler beliriyor. Sürekli aldatılan, çevresini hiçe saydığı ve hesapsız işler yaptığı için saygınlığını kaybeden ve en sevdiği ailesine sahip çıkamayan "bencil" bir karakter ortaya çıkıyor. Karısının korku ve endişe dolu pörtlemiş gözleri, Mick Davis'in yönettiği 2004 yapımı Amedeo Modigliani'nin hayat hikâyesini anlatan Modigliani filminde, gözlerini bir türlü çizemediği sevdiğine dönüşüyor. Hesapçı Pablo Picasso'nun kıskançlığını kazanmış hesapsız Modigliani, bir aşk adamı ve hayal dünyasında güzellikler uçuşuyor. Çok güzel bir kadın ona âşık ve herkes onu çok seviyor. Ama bir türlü sevdiği kadının portrelerinde gözlerini çizemiyor. Neden mi? Filmin sonunda Modigliani' nin güzeller güzeli karısı, karnında çocuğuyla intihar ederken gözlerinin içine bakılırsa bu anlaşılabilir.

Hesapçı-akılcı kara yüzler kıskançlık çukurunda boğuşurken hesapsız-hayalci güzel yüzler güzellikler yapabiliyor mu? Kara yüzler, bebeğine sahip çıkamayacak Maud'ın bebeğini iyi bir yaşam süreceği aileye vermeseydi, Maud kızına sahip çıkabilir miydi? Lewis'in evinde resimlerini satarak kazandığı para ile kızını büyütebilir miydi? Amadeus veya Modigliani sevdiklerine güzel bir yaşam sunabilir miydi? Lewis'in evinde elektrik yoktu, yiyecek yoktu, kitap yoktu. Verilen kadarı ile yani doğal yaşıyorlardı. Ama bir çocuk bu doğal yaşamda büyüyebilir miydi? Varsayalım çocuk büyüdü. Çocuğunun çocuğu bu küçücük ve teknolojiden uzak evde torunların torunlarının yaşadığı bir hayata dönüşebilir miydi? İnsanlığın temel sorusu burada cevap bulmaktadır. Hesapsız, içinden gelen güzellik, "sürdürülebilir güzelliğe" dönüşeceği zaman hesap yapmaya ve aklı kullanmaya dönüşmesi gerekmektedir. Hesapsız sanat-din başlamak için, sıçratmak için, göstermek için mükemmel araçlardır. Ancak süreklilik, hesaplı akıl ve düşünmeyle olmaktadır.

İnsan zihninin iki yeteneği; hayal etmek (düşlemek) ve akıl etmek (düşünmektir). Hayal ederken hiçbir hesap yapılmaz, sadece içten gelen ses dinlenilir. Düşünmek ise ölçmek, biçmek, tartmak ve "düş"mekle yapılır. Sanatçılar hayal etme yetenekleri ile var olurken, düşünürler akıl ile var olurlar. Sanatçılar ariftir. Düzensiz tekkenin çocuklarıdırlar. Güzele sıçrar, güzeli gösterirler. Düşünürler âlimdir. Düzenli medresenin çocuklarıdırlar. Güzeli bulurlar ve güzeli yaşatırlar.

Örümcek ağını ne kadar sanatkârane örer. Bizim için ağını ören örümceği izlemek ve örülmüş ağa bakmak ne kadar da güzeldir. Örümcek ağını örerken sadece içinden gelen güdüleri ile davranır. Ağını nasıl ördüğünü bilmez. Avını yakalamaktır onun için önemli olan. Bencilcedir. Avını yakalamak için yeni metotlar hiçbir zaman geliştirmez. Hayat onun ve çocukları için hep aynı devam eder. Oysa bizim için, insanlık için hayat sürekli değişmektedir. Hesapsız sanatçılar hayal yetenekleri ile var oldukları için bilmeyi, öğretmeyi ve kurmayı bilmezler. Düşünmeye, ölçmeye, biçmeye, tartmaya yani hesaba ihtiyaç duymazlar. O nedenle yaşadıkları zamanın dışına sıçrayabilir ve zamanın insanına güzellikler gösterebilirler. Ancak bir düşüncenin imbiğinden geçen sanat ve sanatçı olamaz mı? "Leonardo da Vinci" hem sanatçıydı hem de mühendis. Muhteşem sanatsal eserlerinin yanında zamanın ötesinde mühendislik tasarımları da yaptı. Rönesans'ı başlatan ve insanlığı başka bir zamana sıçratan sanatçılarda, bir düşüncenin alt yapısı gözükmektedir. Hem düşünen hem de hayal kuran sanatçılar olabilir. Hem hesaplı hem de hesapsız olunabilir. Sürdürülebilir güzelliği, hesapsız hesap yapan sanatçı-dindar insanlar oluşturabilir. Ülkemizde Fen Edebiyat Fakültesi, İngilizce Science and Art Faculty'den Türkçeleştirilmiştir. "Science", bilim yani düşünme iken, "Art", sanat yani hayal etmektir. Bilim-sanat, İnsanın iki önemli yeteneğinin birleşimidir. Doğu medeniyetleri ve bizim ülkemiz duyarak öğrendiği için "sanat", edebiyat olarak çevrilmiştir. Belki de kelimeler en büyük sanat olduğu için bilinçli olarak seçilmiştir. "İnsanlık çizgisine" katkı verecek fakülte ismi, Fen Edebiyat Fakültesi olmuştur. Çağımızın sorunlarıyla baş etmek ve insanlığı daha iyiye-güzele taşımak için hem bilim yani düşünme hem de sanat yani hayal edebilen insanlar yetiştirilmelidir. Sürdürülebilir ve sürekli iyiliği-güzelliği inşa edecek geleceğin insanına, hayal etme ve düşünme yeteneklerini geliştirmek ve her ikisini birlikte kullanma öğretilmelidir. "Düşünme ve Düşleme" Eski Türkçe tüş; durma, dinlenme, uyku, rüya, hayal sözcüğünden türetilmiştir. Düşünce düşlenir. Düşünmek düşlemekten gelir.